

Коледж ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Циклова комісія з правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА УКРАЇНИ»

підготовки молодшого спеціаліста

спеціальність 5.03040101«Правознавство»

(ШИФР ЗА ОПП-ФП1)

Кіровоград – 2015 рік

Програма навчальної дисципліни «Історія держави та права України» для студентів за спеціальністю 5.03040101 «Правознавство», 2015 р.

Розробник: викладач циклової комісії з правознавства Цигульський С.М.

Програма навчальної дисципліни розглянута на засіданні циклової комісії з правознавства

Протокол від 1 вересня 2015 року № 1

Голова циклової комісії

з правознавства коледжу ПВНЗ «КІДМУ КПУ» _____ (І. П. Зеленко)

_____ 20__ року

Схвалено Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Протокол від 08.09.2015 року № 1

_____ 20__ року Голова _____ Г. Ю. Шаркова

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія держави та права України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста за спеціальністю «Правознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є пізнання загальних законів виникнення, розвитку й змін типів та форм держави і права, особливостей функціонування державних установ та інститутів права в конкретних історичних умовах України. Дослідження державно-правових явищ ґрунтується на їх науковій систематизації та періодизації в хронологічній послідовності.

Міждисциплінарні зв'язки: історія держави та права зарубіжних країн, теорія держави та права, історія вчень про державу та право, політологія, філософія.

Програма навчальної дисципліни складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Історія держави і права України за часів феодалізму.

Змістовий модуль 2. Суспільно-політичний лад і право України за часів утвердження і розвитку капіталізму.

Змістовий модуль 3. Держава і право України у ХХ ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є зорієнтувати майбутніх юристів у вибогах українського державо- і правотворення, на ґрунті узагальнення й аналізу досвіду минулого допомогти збагнути сутність нової системи права в державі, де має утвердитися верховенство закону.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- стан основних проблем науки історії держави і права України;
- предмет і метод історії держави і права України;
- суспільний лад на різних етапах розвитку української державності;
- систему органів влади і управління, суду в Україні, починаючи з VI ст. н.е. і до наших

днів;

- джерела права України та їх структуру;
- перешкоди і проблеми, які виникали на шляху будівництва української державності;
- історію кодифікації права України.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

▲ використовувати історичний досвід української держави і права в практичній діяльності під час створення демократичної правової держави в Україні;

▲ аналізувати правові акти й інші документи за допомогою різних наукових методів і, перш за все, спираючись на принцип історизму;

▲ самостійно робити правильні прогнози в галузі суспільно-політичного життя України на основі історико-правових знань.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія держави і права України за часів феодалізму.

Тема №1. Предмет і метод науки „Історія держави і права України” та її місце в системі юридичних наук.

Предмет, метод та завдання курсу «Історія держави і права України».

Місце та значення історії держави і права України в системі юридичних наук.

Поняття держави та права. Філософсько-правові теорії держави і права. Періодизація та історіографія держави і права України.

Джерела історії держави і права України.

Тема №2. Виникнення права та державності на території України в стародавню добу.

Скіфська держава: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права.

Міста-держави Північного Причорномор'я: причини грецької колонізації Північного Причорномор'я, організація влади у містах-державках, соціальна структура населення, джерела та основні риси права. Боспорське царство. Зовнішня політика міст-держав Північного Причорномор'я.

Західні, південні та східні слов'яни. Держава антів: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права. Передумови утворення держави у східних слов'ян.

Тема №3. Держава і право східних слов'ян в період зародження та становлення феодальних відносин (VI – поч. XII ст. н.е.)

Виникнення держави і східних слов'ян. Утворення Київської держави в II пол. IX ст. Основні етапи розвитку Київської Русі. Децентралізація влади. Розпад Київської держави: причини та наслідки. Наукова неспроможність норманської теорії походження Староруської держави.

Соціальна структура руського суспільства. Правовий статус князів; бояр; духовенства; міщан. Купці і ремісники. Правовий статус залежного населення: рядовичі, закупи, ізгої, холопи, челядь.

Органи державної влади Київської Русі. Характерні риси ранньої монархії. Органи вищої влади Руської держави. Великий князь київський: порядок обрання, компетенція. Боярська дума: компетенція, склад. Народне віче: повноваження, порядок скликання.

Місцеві органи влади. Удільні князі. Представники Великого князя на місцях. Сюзеренітет-васалітет. Десяткова система управління. Двірцево-вотчина система управління. Посадники. Тіуни. Вірники. Волостелі.

Судова система Руської держави.

Збройні сили: княжа дружина, народне ополчення, наймані загони.

Джерела права і джерела пізнання Руської держави. Поняття джерел права і їх класифікація. Джерела пізнання права. Звичаєве право – основне джерело права Руської держави. Поняття договору та його види: міжнародні, міжкнязівські, князів з дружиною, князів з народом. Княжі устави та уроки. Юридичні грамоти. Рецепція норм візантійського права в систему права Руської держави. «Руська Правда» - писане джерело права Руської держави.

Основні риси староруського права. Право власності на землю. Зобов'язально-договірне право: види, форми договорів, способи забезпечення виконання договірних зобов'язань. Шлюбно-сімейне право: поняття родини і сім'ї. Порядок укладання шлюбу. Підстави до укладання та припинення шлюбу. Майнові та особисті права членів подружжя. Спадкове право. Церковне право.

Кримінальне право. Поняття злочину, елементи складу злочину. Види злочинів. Поняття та мета покарань. Види покарань.

Судочинство: види та стадії судових процесів. Докази. Учасники та сторони судового процесу.

Тема № 4. Держава і право південно-західної Русі в період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.)

Роздроблення староруської держави на окремі князівства. Галицьке та Волинське князівства. Утворення Галицько-Волинського князівства та його історичне значення. Монголо-татарська навала і її наслідки. Загарбання Галичини Польщею та Волині Литвою.

Правове становище населення Галицько-Волинської держави.

Державний устрій: тисяцький, сотський, воєвода, двірський. Посадники. Волостелі. Староста. Судові органи.

Джерела та характерні риси права. «Руська Правда». Князівські грамоти. Міжкнязівські договори. Галицько-Волинський літопис. «Рукописання» князя Володимира Васильковича 1287 р. Уставна грамота князя Мстислава Даниловича 1289 р. Особливості правової системи.

Тема №5. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – перша половина XVII ст.)

Включення українських земель та їх правовий статус в складі Великого князівства Литовського.

Інкорпорація українських земель та їх правовий статус в Королівстві Польським.

Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Наслідки Берестейської церковної унії 1596 р.

Суспільний лад. Магнати. Шляхта. Етапи закріпачення селянства. «Устава на волоки» 1557 р. Характеристика та правове становище міського населення.

Органи державної влади і управління Речі Посполитої. Система вищих органів державної влади Речі Посполитої. Пани-Рада. Великий вальний сейм. Органи місцевої влади та

самоврядування на українських землях у ХУІ-ХУІІІ ст. Воєводи. Старости. Воєводські та повітові сеймики. Організація органів управління у містах.

Принципи формування судової системи Речі Посполитої. Судоустрій Речі Посполитої. Луцький трибунал. Гродські, земські і підкоморські суди. Копні (вотчинні) суди.

Поняття та види джерел права. Звичаєве право як джерело права Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Королівські привілеї і статuti. Судебник 1468 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 р. Сеймові конституції. Церковне право. Реституція правових збірників іноземних держав в систему права Речі Посполитої. Магдебурзьке право.

Розвиток цивільного права. Поняття та види права власності. Речове і зобов'язальне право. Сімейне право. Право спадщини.

Розвиток кримінального права та процесу. Поняття злочину і покарання за кримінальним правом Речі Посполитої. Види злочинів і покарань. Порядок розгляду кримінальних справ у судах та виконання вироків.

Передумови та причини виникнення українського козацтва. Запорізька Січ її організація та роль в історії України. Реєстрові козаки. Статті для заспокоєння руського народу 1632 р. Ординація Війська Запорізького реєстрового 1638 р.

Система органів управління на Запоріжжі. Курінно-кошовий устрій Січі.

Джерела права. Козацьке звичаєве право.

Судоустрій та порядок розгляду справ козацькими судами.

Тема № 6. *Визвольна війна українського народу 1648-1654 рр. Відродження національної держави і права України*

Політична програма Б. Хмельницького. Основні етапи юридичного закріплення української національної державності під час революції. Зборівська та Білоцерківська угоди.

Приєднання України до Росії. Рішення Земського собору від 10 жовтня 1653 р. Переяславська рада 18 січня 1654 р. Правове становище Лівобережної України в складі Російської держави за Березневими статтями 1654 р.

Суспільний лад. Зміни в суспільних відносинах. Ліквідація магнатського та шляхетського землеволодіння. Послаблення феодально-кріпосницької системи. Зміцнення старшинського церковного землеволодіння.

Державний устрій. Знищення польської адміністративно-політичної системи управління. Формування Української держави. Органи центральної та місцевої влади та управління. Військова Рада. Генеральний уряд на чолі з гетьманом. Полкові і сотенні уряди. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратушні у містах.

Джерела права. Звичаєве «козацьке» право. Універсали гетьмана. Польсько-литовське законодавство. Збірники магдебурзького права.

Тема № 7. *Перехід України під протекторат Росії і його правове оформлення.*

Державний устрій. Адміністративно-територіальний поділ на полки, сотні та курені. Обмеження автономії України. Малоросійський приказ 1663 р. Перша малоросійська колегія (1722-1727 рр.) Правління гетьманського уряду (1734-1750 рр.). Полкові, сотенні та курінні органи управління. Організація судів. Відновлення гетьманства. Судова реформа 1760-1763 рр. Остаточне скасування гетьманської влади. Встановлення посади генерал-губернатора і відновлення Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорізької Січі. Поширення загальноросійської системи управління. Заснування Задунайської Січі (1775-1828 рр.).

Загальна характеристика суспільного ладу і правове становище окремих верств населення. Посилення кріпосницького гніту та остаточне закріпачення селян.

Політика обмеження автономії України московським царем та механізм скасування автономного устрою. Центральні органи самодержавного правління, встановлення посади малоросійського генерал-губернатора. Ліквідація козацьких полків на Слобідській Україні, Правобережжі, Запорозької Січі, поширення загальноросійської системи управління, створення намісництв і введення губернського поділу, перетворення України в складову частину Російської імперії.

Тема № 8. *Правова система України у складі Росії (др. пол. ХVІІ – ХVІІІ ст.).*

Основні риси права. Речове право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Право спадщини. Види злочинів і покарань. Процесуальне право.

Джерела права. Козацьке правою. Акти гетьманської влади. Литовські статuti. Збірники магдебурзького права. Конституція Пилипа Орлика. Кодифікація українського права. «Права, за

якими судиться малоросійський народ» 1743 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р.

Систематизація «малоросійських прав» через проведення загальноросійських кодифікаційних робіт. Інститути права власності, зобов'язального, спадкового, сімейного, кримінального права та судочинства.

Тема № 9. Суспільно-політичний лад і право західноукраїнських земель (др. пол. XVII – др. пол. XVIII ст.)

Включення українських земель до складу Австрійської імперії. Утворення коронного краю Галичини. Суспільний лад. Магнати, рицарі, трудова шляхта. Кріпосні селяни. Скасування кріпосного права. Міське населення.

Державний устрій. Губернатор. Галицький становий сейм 1775 р. Окружні старости. Мандатори. Намісник. Крайовий президент. Повітові старости. Громадські управи. Судово-прокурорські органи.

Органи самоврядування. Галицький і Буковинський крайові сейми, порядок формування, склад і компетенція. Крайовий виділ (комітет). Повітові, міські та сільські ради.

Джерела права. Імператорські патенти. Закони рейхсрату. Цивільний процесуальний кодекс 1781. Кримінальний кодекс 1787р. Кримінально-процесуальний кодекс 1768 р. Характеристика цивільного, кримінального і процесуального права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Суспільно-політичний лад і право України за часів утвердження і розвитку капіталізму.

Тема №10. Суспільно-політичний лад і право України у складі Російської імперії (кінець XVIII – пер. пол. XIX ст.)

Три поділи Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.), приєднання Криму до Росії та вплив цих подій на політико-правове становище та історичну долю України: Лівобережжя, Правобережжя і Півдня України у складі Російської імперії, Північної Буковини, Галичини і Закарпаття - у складі Австро-Угорської імперії. Суспільно-політичний лад і право України у складі Росії в період після ліквідації української державності (перша половина XIX ст. Суспільний лад. Дворянство. Купецтво. Духовенство. Почесні громадяни. Селянство. Поміщицькі селяни. Державні селяни. Жителі міст. Політичний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Система самодержавних органів управління Україною. Комітет у справах Західних губерній. Генерал-губернатори. Губернатори, губернське правління, комітети, комісії. Градоначальники. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Самоврядування державних-селян. Судова система. Сільська розправа. Волосна розправа. Повітовий суд. Совісний суд. Губернська палата цивільного суду. Губернська ластата кримінального суду. Головний суд на Лівобережжі. Магістратські та ратушні суди. Скасування судових органів місцевого походження. Джерела і кодифікація права. Звичаї. Російське законодавство. Литовський статуту руській редакції 1811 р. Збірники магдебурзького права. Указна практика. Кодифікація права "Зібрання малоросійських прав" 1807 р. - проект цивільного кодексу. Робота кодифікаційної комісії 1826 р. "Звід місцевих законів Західних губерній" 1838 р. Сільський судовий статут. Скасування дії магдебурзького права і Литовського статуту. Введення в дію на території України "Зводу Законів Російської імперії" у редакції 1842 р. Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

Тема №11. Суспільно-політичний лад і право України у складі Австро-Угорської імперії (кінець XVIII – пер. пол. XIX ст.)

Галичина, Північна Буковина і Закарпаття у складі Австро-Угорської імперії Становище окремих регіонів українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Реформи Габсбургів у західних областях України. Суспільний лад. Правове становище населення та його особливості в окремих регіонах українських земель. Політичний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Галицька надворна канцелярія. Провінційний становий сейм. Губернатор і губернське правління. Окружні старости циркулів і дистриктів. Обмеження міського самоврядування. Джерела і кодифікація права. Галицька конституція 1791 р., Цивільний кодекс 1812 р., Галицький цивільно-процесуальний кодекс 1807 р., Цивільно-процесуальний кодекс Австро-Угорської монархії 1898 р., кримінальні кодекси - Терезіана 1768 р., Йосифіна 1787 р. та Францишкана 1803 р.

Тема №12. Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Росії (др. пол. XIX ст.)

Передумови та основна мета і напрями буржуазних реформ. Основні рис та історичне значення селянської реформи 1861 року. Загальна характеристика земської реформи 1864 року, значення проведення міської реформи 1870 року.

Нова організація судової системи, принципів судочинства, особливості впровадження реформ в Україні.

Стан російської армії напередодні реформ, причини проведення військової реформи після скасування кріпацтва. Характеристика фінансової, поліцейської, шкільної, університетської та інших реформ в Росії.

Зміст і значення контрреформ 80–90-х рр. XIX століття. Процес розвитку російського неабсолютизму, обмеження діяльності органів самоврядування, характеристика судової контрреформи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Держава і право України у XX ст.

Тема № 13. Суспільно-політичний лад і право Правобережної, Лівобережної та Південної України у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)

Перша буржуазно-демократична революція 1905-1907 рр. в Україні. Поєднання революційної боротьби мас з національно-визвольним рухом. Створення українських національних партій. Загальноросійські політичні партії в Україні. Виникнення Рад робітничих депутатів. Суспільний лад. Правові основи аграрної реформи 1906-1910 рр. та особливості її запровадження в окремих регіонах України. Правове становище ворянства, духовенства, буржуазії, почесних громадян, селянства і робітників. Його зміни за маніфестом 17 жовтня 1905 р. і законами, що прийняті на його основі. Зміни в політичному ладі. Маніфести від 6 серпня і 17 жовтня 1905 р. Державна дума і Державна рада. Склад і діяльність депутатів від українських губерній у Державній думі Росії. Українська думська громада. Третьочервневий державний переворот і його наслідки для України. Характер Російської монархії. Перша світова війна 1914-1918 рр. та її наслідки для України. Україна в планах учасників першої світової війни 1914-1918 рр. оголошення в українських губерніях воєнного або надзвичайного стану. Мілітаризація місцевого апарату державної влади і управління. Комісії і уповноважені особливих нарад у губернських і повітових містах. Обласні і місцеві військово-промислові комітети. Військово-польові суди. Цивільне, адміністративне і кримінальне законодавство в період революції 1905-1907 рр., наступної реакції, а також першої світової війни 1914-1918 рр. Розвиток надзвичайного законодавства щодо охорони імперських порядків.

Тема №14. Відродження державності українського народу 1917 – 1921рр.

Виникнення та діяльність Центральної Ради. Мала Рада і Генеральний секретаріат. Місцеві органи Центральної Ради: губернські та повітові ради, волосні й сільські народні управи. Тимчасовий уряд. Універсали Центральної Ради. Проголошення УНР. Боротьба більшовиків за перемогу соціалістичної революції в Україні. Перший Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві. Грудневий більшовицький переворот. Утворення УРСР. Утворення центральних і місцевих органів влади і управління. Четвертий універсал. Проголошення самостійності та незалежності України. Законодавча діяльність Центральної Ради. Окупація України німцями. Розігнання Центральної Ради. Конституція УНР, її зміст та значення.

Гетьманат П. Скоропадського. Закони про тимчасовий державний устрій України. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана. Підписання прелімінарного миру з Раднаркомом РРФСР. Падіння Гетьманату.

Утворення та органи влади Директорії. Трудовий конгрес. Відновлення законів УНР. Наступ більшовиків на Україну. Оголошення війни радянській Росії. Переговори з поляками. Варшавський договір 1920 р. Утворення Галицької ССР, її державний апарат.

Тема № 15. Виникнення і діяльність Західно-Української Народної Республіки (1918 – 1923 рр.).

Розпад Австро-Угорщини. Створення Української Національної Ради. Листопадовий чин. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Організація і структура державного апарату. Центральні органи державної влади й управління. Національна рада. Президент. Державний секретаріат.

Місцеві органи державної влади і управління. Повітові комісари. Громадські (сільські та містечкові) комісари. Повітові національні ради. Судово-прокурорські органи. Організація збройних сил.

Об'єднання ЗУНР і УНР в єдиній соборній Українській державі. Польсько-українська війна. Дипломатична діяльність ЗУНР. Проголошення диктатури Є.Петрушевича і створення Колегії уповноважених.

Соціально-політичні й економічні перетворення в ЗУНР. Закон про державну мову. Закон про громадянство. Закон про земельну реформу.

Визнання Радою послів Антанти за Польщею права на окупацію Східної Галичини. Еміграційний уряд ЗУНР. Проект основ державного устрою Галицької Республіки 1921 р. Рішення Ради послів від 14 березня 1923 р. про анексію Східної Галичини Польщею. Причини падіння Західноукраїнської Народної Республіки.

Тема № 16. Державно-правове будівництво в УССР 1919 – 1920 роках.

Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду Української Республіки Рад і його Маніфест про відновлення влади Рад (29.11.1918 р.). III з'їзд Рад робітничих, селянських та червоно-армійських депутатів у Харкові (6 - 10 березня 1919 р.). Прийняття Конституції УСРР. Відновлення органів радянської влади на місцях. Ревкоми. Ради. Комнезами. Тимчасове положення "Про організацію робітничо-селянської влади на місцях". Тимчасове положення "Про організацію місцевих органів Радянської влади і порядок управління". Наказ IV Всеукраїнського з'їзду Рад "Про зміцнення робітничо-селянської влади". Органи управління народним господарством УСРР. Формування радянських збройних сил. Декрет РНК УСРР від 14 лютого 1919 р. „Про суд”. Тимчасове положення про народні суди і революційні трибунали УСРР. Військові трибунали. Залізничні трибунали. Декрет "Про організацію Всеукраїнської Надзвичайної Комісії". Постанова НКВС "Про утворення Головного управління Радянської робітничо-селянської міліції". Становлення радянського права. Цивільне право. Декрет про націоналізацію власності, правове регулювання розподілу, продовольча і хлібна розверстка. Інші заходи політики воєнного комунізму. Декрет "Про соціалістичний землеустрій і перехідні заходи до соціалістичного землекористування" (1919 р.). Закон "Про землю" (1920 р.). Основні риси трудового права. Декрет "Про цивільний шлюб і про введення книг актів громадянського стану". Декрет "Про скасування спадкоємства". Постанова НКЮ УСРР "Про введення в дію "Керівних засад з кримінального права". Основні риси процесуального права. Розвиток зв'язків УСРР із РСФРР та іншими радянськими республіками.

Тема № 17. Держава і право України в умовах нової економічної політики.

Нова економічна політика та її законодавче оформлення в УСРР. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Створення в складі УСРР Молдавської АСРР (1924 р.). Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. ВУЦВК. Раднарком УСРР. Українська економічна Рада. Наркомати УСРР. ДПУ УСРР. Місцеві органи влади та управління. Положення про губернські, окружні і районні з'їзди Рад і їх виконавчі комітети. Українізація радянського державного апарату. Судова система. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Організація прокуратури. Утворення адвокатури. Закріплення перебудови державного апарату у Конституціях України. Кодифікація українського радянського законодавства. Законодавство Союзу РСР та його дія в УСРР. Адміністративне право і Адміністративний кодекс УСРР (1927 р.). Цивільне право. Декларація про основні майнові права, що визнаються в УСРР (1922 р.). Цивільний кодекс УСРР (1922 р.). Положення про трести (1923 і 1927 рр.). Кодекс законів про народну освіту (1922 р.). Земельний кодекс УСРР (1922 р.). Закон про ліси УСРР (1923 р.). Кодекс законів про працю УСРР (1922 р.). Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти громадянського стану УСРР (1926 р.). Кримінальне право. Кримінальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з прийняттям союзних актів „Положення про злочини державні” і "Положення про військові злочини" (1927 р.). Процесуальне право. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з союзним законодавством (1927 р.). Виправно-трудова кодекс УСРР (1925 р.). Цивільно-процесуальний кодекс УСРР (1924 р.), його зміни і доповнення (1929 р.).

Тема № 18. Держава і право України у період остаточного формування адміністративно-командної системи, тоталітарного режиму.

Право УСРР у період утвердження адміністративно-командної системи. Джерела права, зміни в державному праві. Основні риси цивільного, шлюбно-сімейного, трудового та земельно-колгоспного права. Внесення суттєвих змін до кримінального та кримінально-процесуального права.

Право України в період другої світової війни та у перші повоєнні роки. Джерела права, зміни у державному праві. Правовий режим окупації в Україні, спроби відродження української національної держави у воєнний період. Основні риси цивільного, шлюбно-сімейного, трудового, кримінального права УРСР.

Тема № 19. Держава і право України в роки Другої світової війни.

Початок другої світової війни і заходи СРСР по забезпеченню своїх інтересів. Радянсько-німецький договір та секретний протокол про розподіл сфер впливу в Європі. Вступ радянських військ на територію Східної Галичини. Вибори до Народних Зборів України та рішення про її входження до УРСР. Утворення західноукраїнських областей у складі УРСР. Вступ радянських військ у Північну Буковину і Бессарабію. Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини, Бессарабії до УРСР. Вихід АМ РСР з УРСР і утворення МРСР у складі СРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР. Радянське будівництво в західноукраїнських землях. Участь УРСР у Великій Вітчизняній війні проти фашистської Німеччини. Перебудова органів державної влади і державного управління. Найвищі органи влади і управління УРСР. Місцеві органи влади і управління. Суд і прокуратура. Проголошення відновлення української державності та утворення українського Державного Правління (30.06.1941 р.). Створення і діяльність УПА. Окупаційний режим в Україні. Звільнення території УРСР від тимчасової окупації. Рішення з'їзду народних комітетів у Мукачеві про возз'єднання з УРСР (26.11.1944 р.). Особливості в розвитку права УРСР в роки Великої Вітчизняної війни. Міжнародна діяльність УРСР. Українська РСР – член-засновник ООН.

Тема № 20. Держава і право України за часів деєталінізації (середина 50-х – 80-их років).

Політичні та економічні процеси в період «відлиги». Суспільнополітичні зміни в праві України щодо розв'язання внутрішніх питань з адміністративного устрою та економічній політиці. Положення про прокурорський нагляд, реорганізація органів державної безпеки та внутрішніх справ.

Зміни у радянському законодавстві, наукові дискусії з питань напрямів розвитку законодавства. Вплив законодавства СРСР на розвиток права УРСР. Зміни у галузевих кодексах права.

Тема № 21. Становлення суверенної Української держави (сер. 80-их – 1991рр.).

Передумови проголошення незалежності України. Зміни внутрішньої і зовнішньої політики, політична і правова реформа, конституційні зміни в період перебудови. Реформування політичної системи країни, конституційні зміни в період перебудови, доктрина «соціалістичної правової держави».

Процес становлення держави і права України. Розпад СРСР як федеративної держави, угода про створення СНД.

Тема № 22. Розбудова незалежної України.

Процес розбудови України після прийняття Акту проголошення незалежності, всеукраїнський референдум та вибори президента України. Принципи участі України у міждержавних об'єднаннях. Процес створення нового державного апарату, конституційний та законодавчий процес. Гуманізація правових відносин у суверенній Україні, реформування галузей права.

3. Рекомендована література

Базова

1. Дахно І.І. Історія держави і права. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 408 с.
2. Заруба В.М. Історія держави і права України. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
3. Захарченко П.П. Історія держави і права України. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
4. Історія держави і права України / За ред. А.С. Чайковського. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 384 с.
5. Історія держави і права України: Підручник. — У 2-х т. / За ред. В.Я.Тация, А.Й. Рогожина. — К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2000. — Т.1 — 648с.; Т. 2 — 580 с.
6. Історія державності України / За заг. ред. О.М. Бандурки, О.Н. Ярмиша. – Харків: ТОВ „Одісей”, 2004. – 608 с.
7. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України: Навч. посібник. — К.: Атіка, 2001. — 320 с.
8. Музиченко П.П. Історія держави і права України: навч. посіб.: - 5-те вид., випр. і доп. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2006. – 437 с.
9. Терлюк І.Я. Історія держави і права України (До новітній час). – К.: Атіка, 2006. – 400 с.
10. Хрестоматія з історії держави і права України. В 2 т. / За ред. В.Д. Гончаренка. – Т. 1. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. – 472 с.
11. Хрестоматія з історії держави і права України. В 2 т. / За ред. В.Д. Гончаренка. – Т. 2. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. – 728 с.

Допоміжна

1. Бабій Б.М. Возз'єднання Західної України з Українською РСР. К., 1954.
2. Бабій Б.М. Українська радянська держава (1921-1925 рр.). К., 1961.
3. Баран В. Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу. Київ, 2005.
4. Білецький Л. Т. Руська Правда й історія її тексту // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
5. Бойко І. Державний лад і право в Галичині у складі середньовічної Польщі (1349-1569 рр.) // Право України, 2005. - №11.
6. Бойко І. Й. Державний лад і право Київської Русі. Текст лекцій. – Львів, 2004.
7. Бойко І. Й. Надання судового самоврядування вірменській громаді міста Львова (XIV-XVIII ст.) // Вісник Академії правових наук України. – Харків, 2002. №3 (30).
8. Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у Галичині // Право України, 2007. - №5.
9. Бойко І.Й. Зобов'язальне право Гетьманщини за “Правами, за якими судиться малоросійський народ” 1743 року. Львів, 1998.
10. Бойко І.Й. Цивільне право Гетьманщини за Кодексом 1743 року. Львів, 1999.
11. Боплан Г.Л. Опис України. Львів, 1990.
12. Винниченко В. Відродження нації. К., 1990. Т. 1-3.
13. Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська Запорізького // Право України, 2005. - №1.
14. Гошко Ю. Звичаєве право населення українських Карпат та Прикарпаття XIV-XIX ст. Львів, 1999.
15. Грушевський М. Ілюстрована історія України. К., 1990.
16. Гуз А. М. Історія держави і права України. Джерела права періоду Київської Русі: Навчальний посібник. – Київ, 2007.
17. Гураль П. Органи самоврядування у містах Київської Русі // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали VII регіональної науково-практичної конференції 13-14 лютого 2001. – Львів, 2001.
18. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право. К., 1996..
19. Дністрянський М.С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій. Львів, 1992.
20. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упорядник С. Павленко. – Київ, 2007.
21. Довідник з історії України. К., 1993 – 1999. Т. 1-3.

22. Дядиченко В.А. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця ХУІІ - початку ХУІІІ ст. К., 1959.
23. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів, 1991.
24. Заруба В. М. Держава і право Київської та Галицько-Волинської Русі (Кінець VIII ст. – початок ХІV ст.): Навчальний посібник. – Київ, 2007.
25. Іванченко Р. Історія без міфів. К., 1996.
26. Історія українського війська. Львів, 1992.
27. Кобилецький М.М. Утворення ЗУНР, її державний механізм та діяльність (1918-1923). Львів, 1998.
28. Копиленко О.Л., Копиленко М.Л. Держава і право України 1917-1920. К., 1997.
29. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. К., 1984.
30. Крип'якевич І.П. Історія України. Львів, 1990.
31. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Івано-Франківськ, 1993.
32. Кульчицький В.С. Галицька радянська республіка. Львів, 1965.
33. Кульчицький В.С. Державний лад і право в Галичині (в другій половині ХІХ - на початку ХХ ст.). Львів, 1966.
34. Кульчицький В.С. Кодифікація права на Україні у ХУІІІ ст. Львів, 1958.
35. Кульчицький В.С., Бойко І.Й., Настасяк І.Ю., Мікула О.І. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини.- Львів, 2002.
36. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Ткач А.П., Ганчин В.Ю., Гураль П.Ф. Возз'єднання Закарпаття з радянською Україною (соціально-політичні і правові основи). Львів, 1985.
37. Лапичак Д. Історія України в датах. Львів, 1995
38. Лісна І.С. Становлення національної державності в Галичині (1918-1923 рр.). Львів, 1998.
39. Мацькевич М. Конституційне виборче право в Галичині в складі Австрії // Право України, 1999. - №3.
40. Мацькевич М. Рецепція австрійської державно-правової культури в Галичині в 1771-1918 рр. // Право України, 2007. - №6.
41. Мікула О. Антинародна сутність Галицького крайового сейму // Право України, 2003. - №1.
42. Мікула О. Апарат управління Галичиною і Буковиною за австрійською Конституцією 1867 року // Право України, 2002. - №5.
43. Мікула Т. До питання про загарбання Галичини Австрією // Право України, 2002. - №8.
44. Мікула Т. Законодавче регулювання виборів до Галицького крайового сейму // Право України, 2000. - №3.
45. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. Львів, 1993
46. Никифорак М. В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.). Чернівці, 2004.
47. Никифорак М.В. Державний лад і право на Буковині в 1774–1918 рр. - Чернівці, 2000.
48. Окиншевич А. Центральні установи України-Гетьманщини ХVІІ-ХVІІІ ст. Ч. ІІ. Рада старшини // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 3: Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. – Київ, 2003.
49. Падох Я. Нарис історії українського карного права. Мюнхен, 1951
50. Падох Я. Суди й судовий процес старої України. Нью-Йорк – Сідней – Торонто – Львів., 1990.
51. Паньонко І. М. Система органів управління Запорізької Січі: Монографія. – Львів, 2006.
52. Пашук А.Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні. Львів, 1967.
53. Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження) / Редкол. П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. – Київ, 2003.
54. Петлюра С. Статті, листи, документи. Нью-Йорк, 1956-1979. Т.1-2
55. Петрів Р. Адміністративно-територіальний поділ і місцеві органи управління Східної Галичини (70-ті роки ХVІІІ ст. – 70-ті роки ХІХ ст.) // Право України, 2000. - №9.
56. Полонська-Василенко Н. Історія України. К., 1992. Т.1-2.
57. Присташ Л.Т. Апарат управління Західної України в складі Польщі (1921-1939 рр.) Львів, 1998.

58. Радянська енциклопедія історії України. К., 1969-1972. Т.1-4
59. Слюсаренко А.Г., Полянко М.В. Історія української конституції. К., 1993.
60. Сокур Ю. Торгівля та підприємництво у Запорозькій січі і гетьманській Україні // Право України, 2004. - №5.
61. Софроненко К.А. Общественно-политический строй Галицко-Волынской Руси. М., 1955.
62. Софроненко К.А. Малороссийский приказ Русского государства второй половины XVII - начала XVIII ст. М., 1960.
63. Стерчо П. Карпато-українська держава. Львів, 1994.
64. Субтельний О. Україна. Історія. К., 1991.
65. Таранов А.П. Історія Конституції Української РСР. К., 1957.
66. Тимошук О.В. Охоронний апарат Української держави (квітень-грудень 1918 р.). Харків, 2000.
67. Тищик Б.Й. Становлення української державності на західноукраїнських землях напередодні і в роки Другої світової війни (1937-1945 рр.). – Л., 2006.
68. Ткач А.П. Історія кодифікації дореволюційного права України. К., 1968.
69. Торжество історичної справедливості. Львів, 1968.
70. Українська культура: історія і сучасність. Львів, 1994.
71. Універсали Івана Мазепи. – Київ – Львів, 2006.
72. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – Київ – Львів, 2004.
73. Чубатий М. А. Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
74. Чубатий М. Огляд історії Українського права. – Мюнхен; Київ, 1994.
75. Щербина П.Ф. Судебная реформа 1864 года на Правобережной Украине. Львов, 1974.
76. Юридична наука і освіта на Україні. К., 1992.
77. Юсова Н. «Давньоруська народність»: зародження і становлення концепції в радянській історичній науці (1930-ті – перша половина 1940-х рр.): Монографія. – Київ, 2006.
78. Юшков С.В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. М., 1949.
79. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. Львів, 1990-1992. Т. 1-3.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
11. <http://www.rsl.ru> – Российская государственная библиотека
12. <http://www.nlr.ru> – Российская национальная библиотека
13. <http://law.edu.ru> – Юридическая Россия (образовательный правовой портал)
14. <http://ru.wikipedia.org> – Википедия (свободная энциклопедия)
- <http://www.lawbook.by.ru> – Библиотека юриста

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи – захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань.

Підсумковий контроль – залік, екзамен

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Задовільно	
67-74	D		
60-66	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни